

بررسی پدیده‌ی تأخر فرهنگی و نقش آن در کیفیت اجرا در صنعت ساخت ایران

علیرضا افشاری^۱، کاوه فرهادی^۲

۱- تهران، خیابان آزادی، دانشگاه صنعتی شریف، دانشکده‌ی مهندسی عمران

۲- تهران، بزرگراه شهید همت، دانشگاه پیام نور، گروه مدیریت

Afshari.a.r@gmail.com

خلاصه

به‌طور کلی صنعت ساخت در مقایسه با صنایع تولیدی و خدماتی به عنوان صنعتی با عملکرد ضعیف در زمینه‌ی کیفیت شناخته شده است و ایران نیز از این قاعده مستثنی نیست. در صنعت ساخت با توجه به شرایط کاری و محیطی، ماشینی کردن فعالیت‌ها و پروسه‌ها لا اقل تاکنون در حد گسترده صورت نگرفته است. از این‌رو صنعت ساخت وابسته به انسان و ویژگی‌های انسانی بوده و مطالعه‌ی فرهنگ که از مهم‌ترین ابعاد انسانی است ضروری می‌نماید. در این پژوهش سعی بر آن است تا با استفاده از مطالعات کتابخانه‌ای و روش فراتحلیل، به معرفی پدیده‌ی تأخر فرهنگی و تأثیر آن بر کیفیت اجرا در صنعت ساخت پرداخته شود.

کلمات کلیدی: فرهنگ، تأخر فرهنگی، کیفیت اجرا، صنعت ساخت، ایران

۱. مقدمه و مرور ادبیات

به طور کلی صنعت ساخت در مقایسه با صنایع تولیدی و خدماتی به عنوان صنعتی با عملکرد ضعیف در زمینه‌ی کیفیت شناخته شده است [۱] و صنعت ساخت ایران نیز از این قاعده مستثنی نیست. بر اساس نتایج یک پروژه مطالعاتی، از ۱۲۸۷ پرونده بررسی‌شده توسط واحد کنترل مضاعف شهرداری تهران طی سال‌های ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۰، ۱۸ درصد ساختمان‌ها دارای ضعف طراحی، ۴۲ درصد ضعف اجرا و ۴۰ درصد ساختمان‌ها واجد هر دو ضعف طراحی و اجرا بوده‌اند [۲]. تحقیقات نشان می‌دهند کیفیت احداث سازه‌های شهر تهران پایین‌تر از آن است که بتوان از آن‌ها انتظار مقاومت در برابر تکان‌های شدید زمین را داشت و ریشه‌ی این مشکل عمدتاً در بخش اجرا است [۳]. برخی از متخصصین نیز بیان می‌دارند سازه‌ای که در کارگاه اجرا می‌شود از لحاظ جزییات با سازه‌ی طراحی‌شده در نقشه تفاوت می‌کند [۳]. عوامل زیادی را می‌توان در این امر دخیل دانست که یکی از مهم‌ترین آنان، عامل فرهنگ است. از جهت دیگر، در صنعت ساخت با توجه به شرایط کاری و محیطی، ماشینی کردن فعالیت‌ها و فرآیندها لا اقل تاکنون در حد گسترده صورت نگرفته است. از این‌رو صنعت ساخت وابسته به انسان و ویژگی‌های انسانی است؛ بنابراین توجه به عوامل انسانی و مهم‌ترین ابعاد رفتاری انسان امری ضروری می‌نماید. در نتیجه نیاز به انجام مطالعه‌ای در زمینه‌ی بررسی فرهنگ و چالش‌های فرهنگی، و اثرات متقابل این بعد مهم رفتار انسانی و کیفیت اجرا در صنعت ساخت ضروری می‌نماید.

یکی از مهم‌ترین سؤالاتی که در زمینه‌ی کیفیت اجرا در صنعت ساخت به ذهن می‌آید، این است که چرا کیفیت اجرا در ایران تا به این حد دچار افت شده است؟ چه تغییری در ایران روی داده است؟ کشوری که روزگاری، سازه‌هایی مانند سی‌وسه پل و پل خواجه در آن بنا شده‌اند، سازه‌هایی که با گذشت بیش از ۳۰ سال از احداث آن‌ها، هنوز قابل استفاده‌اند؛ هم‌اکنون یکی تا بدین حد از پایین بودن کیفیت اجرا رنج می‌برد؟

شاید بتوان این پدیده را با مقوله‌ی تأخر فرهنگی توضیح داد. تأخر فرهنگی هنگامی پیش می‌آید که از میان پدیده‌ها و عنصرهای فرهنگی وابسته به یکدیگر، یک یا چند عنصر آن سریع‌تر از دیگر عناصر تغییر کند. در اثر این تغییر یا پیشرفت نابسامانی و ناهماهنگی در مجموعه آن ترکیب فرهنگی بوجود می‌آید. این عدم هماهنگی در تغییر عنصرهای یک ترکیب فرهنگی را پس‌افتادگی فرهنگی می‌گویند [۴]. به نظر می‌رسد آن‌چه که در صنعت ساخت ایران اتفاق افتاده نیز چیزی نظیر تأخر فرهنگی است. به عنوان مثال می‌توان گفت که ساختمان‌های بتنی و فولادی وارد ایران شد، اما متناسب با گسترش اجرای این نوع

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد مهندسی عمران، گرایش مدیریت ساخت، دانشگاه صنعتی شریف

^۲ فارغ‌التحصیل کارشناسی ارشد MBA دانشگاه صنعتی شریف، عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور